

Engelsk og fremmedspråk i videregående opplæring 2013-14¹:
stabile tall for engelsk, fransk, spansk og tysk – rask vekst for kinesisk
Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen, notat 2/2014

I dette notatet ser vi nærmere på valg av språkfag i studieforberedende utdanningsprogram i videregående opplæring. Elever som velger studieforberedende har engelsk som fellesfag i Vg1 og fremmedspråk som fellesfag i Vg1 og Vg2. Elever som ikke har fremmedspråk på vitnemålet fra ungdomstrinnet, har også fremmedspråk som fellesfag i Vg3. Mange skoler tilbyr i tillegg til fellesfagene også engelsk, fremmedspråk og/eller andre språkfag som programfag innenfor programområdet for språk, samfunnsfag og økonomi.

Engelsk

Engelsk er ikke obligatorisk i Vg2 og Vg3, men videregående skoler tilbyr som regel programfaget internasjonal engelsk til de elevene som ønsker å fortsette med engelsk etter at fellesfaget på Vg1 er avsluttet. I internasjonal engelsk-gruppene finner vi elever fra Vg2 og Vg3 på studieforberedende utdanningsprogram, men også elever fra yrkesfaglige utdanningsprogram.

På landsbasis er det ca. 10 700 elever som har internasjonal engelsk. Dette tallet har vært stabilt lenge, og faget er det nest største programfaget i videregående opplæring. Elever som har fullført internasjonal engelsk, får på mange skoler – men ikke alle – mulighet til å fortsette med samfunnsfaglig engelsk eller engelskspråklig litteratur og kultur på Vg3.

Samfunnsfaglig engelsk viser stabile tall og har om lag 4600 elever på landsbasis. Engelskspråklig litteratur og kultur ligger på rundt 1600 elever. Dette er samme nivå som foregående skoleår, men sett i et lengre tidsspenn har dette faget opplevd en nedgang: Elevtallet lå på over 2000 i skoleåret 2010-2011.

Fransk, spansk og tysk i fremmedspråk fellesfag

Skolenes tilbud innen fremmedspråk er som regel avgrenset til fransk, spansk og/eller tysk, og det innebærer at nesten alle elever som har fremmedspråk som fellesfag er registrert på ett av disse tre språkene.

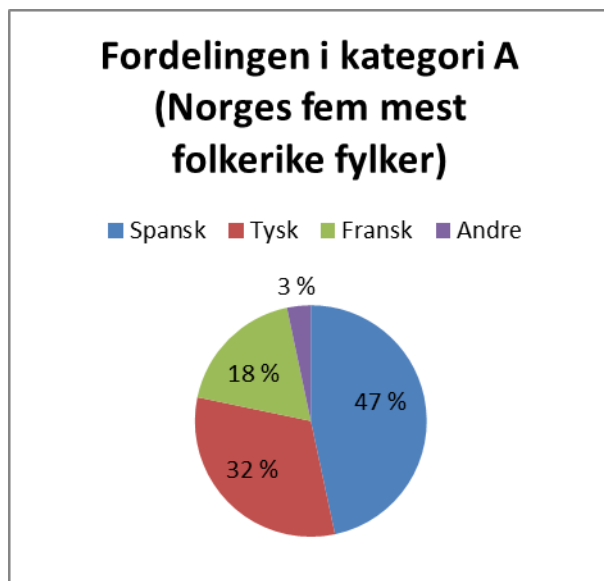
Om lag 97% av elevene velger enten fransk, spansk eller tysk som fremmedspråk fellesfag. Spansk er størst, om lag 44% av elevene får opplæring i dette språket. Tysk ligger på 37%. Tallene for fransk og tysk har vært stabile over de siste tre årene. Både prosentandelen og antallet elever som tar fransk fremmedspråk gikk ned i flere år frem mot skoleåret 2012-2013. Nå har imidlertid tallet stabilisert seg, 17% av elevene har fransk i 2013-2014 – akkurat som i 2012-2013.

¹ Basert på tall fra Utdanningsdirektoratet. Spørsmål? Ta kontakt fremmedspråkrådgiver Eskil Vestre på Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen (eskil.vestre@fremmedspraksenteret.no).

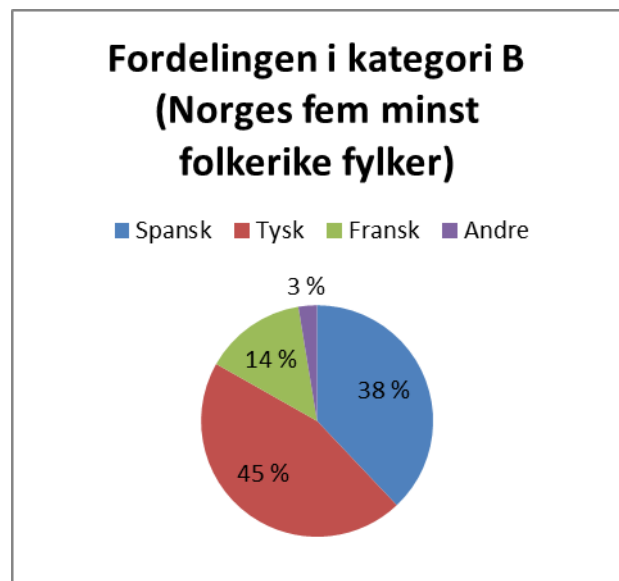
Fordelingen mellom spansk, fransk og tysk er ikke lik over hele landet. Spesielt om man sammenlikner tall for de mest folkerike fylkene med de minst folkerike fylkene, kommer relativt markante forskjeller til syne.²

I kategori A, der vi finner Norges fem mest folkerike fylker Oslo, Akershus, Hordaland, Rogaland og Sør-Trøndelag, dominerer spansk. Se figur 1. Andelen elever som lærer spansk som sitt fremmedspråk fellesfag er her 3% høyere enn landsgjennomsnittet, nesten halvparten av elevene har spansk. Også fransk sin andel er noe høyere enn på nasjonalt nivå. Færre enn hver tredje elev har tysk.

I kategori B, der vi finner Norges fem minst folkerike fylker Troms, Nord-Trøndelag, Aust-Agder, Sogn og Fjordane og Finnmark, er situasjonen svært ulik. Se figur 2. Her lærer om lag halvparten av elevene tysk, mens andelen som lærer spansk ligger betydelig under det som er gjennomsnittet på landsbasis. Også fransk sin andel er noe lavere enn på nasjonalt nivå.

Figur 1. Andelen elever som velger fransk, tysk og spansk som fellesfag i kategori A, Norges mest folkerike fylker.

Figur 2. Andelen elever som velger fransk, tysk og spansk som fellesfag i kategori B, Norges minst folkerike fylker.

Når det gjelder andelen elever som lærer andre språk enn «de store tre» ser vi ingen forskjeller mellom kategori A og kategori B. Tilbudet for disse mindre underviste språkene er ulikt, men prosentandelen elever som velger å benytte seg av denne typen tilbud er likevel lik. Ca. 3% av elevene får opplæring i andre fremmedspråk enn fransk, spansk eller tysk. I fylkene i kategori A inntas plassene bak de store tre av italiensk (355 elever) og kinesisk (185 elever).³ I kategori B derimot er det nordsamisk (128 elever) og russisk (70 elever) som står på plass fire og fem.

Fordelingen mellom fremmedspråk fellesfag nivå I og II

I videregående opplæring blir fellesfaget fremmedspråk tilbudt på nivå I og nivå II, og fordelingen av elevene på de ulike nivåene er ikke lik for de tre store språkene (se figur 3).

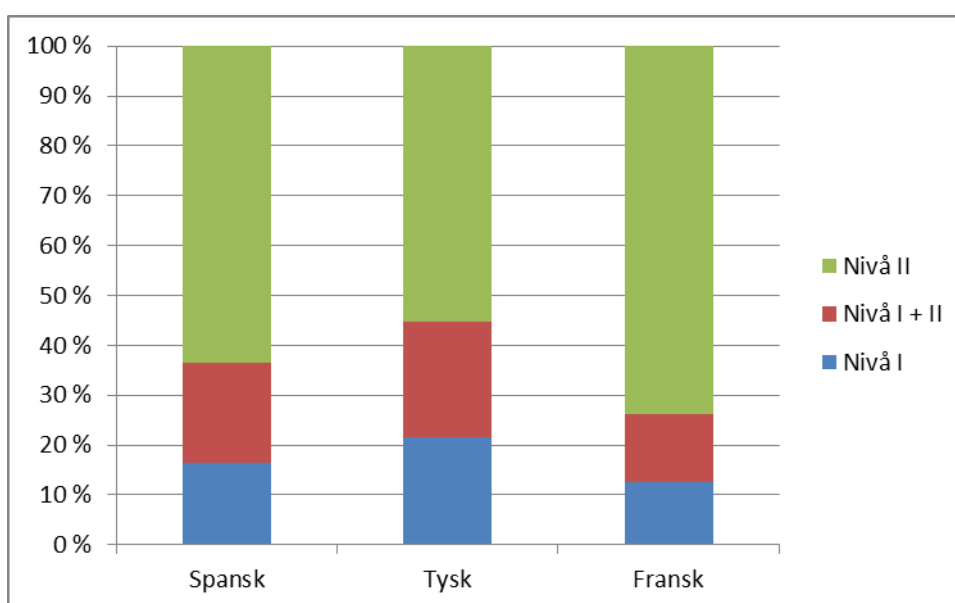
² Tilsvarende forskjell finner vi på ungdomstrinnet, se Fremmedspråksenterets [notat 3/2013](#).

³ I fylkene i kategori A lærer også mange elever russisk (134 elever), japansk (101 elever) og tegnspråk (99 elever).

Elever som fortsetter med samme språk som de hadde på ungdomsskolen, har fremmedspråk på nivå II. Andelen nivå II-elever er størst på fransk (74%) og minst på tysk (55%), mens spansk tar mellomposisjonen (63%). For tysk og spansk er andelen lik som den var i fjor, men fransk har siden i fjor hatt en merkbar økning i andelen elever på nivå II (fra 71% til 74%).

Elever som har fullført faget på ungdomstrinnet, kan også bytte til et annet språk på nivå I. Bytte av språk er ofte frivillig, men i noen tilfeller blir fagbyttet helt nødvendig – for eksempel om den videregående skolen som eleven går på ikke tilbyr språket hun eller han hadde på ungdomsskolen. Noen elever består fransk, spansk eller tysk på ungdomsskolen, men blir likevel i Vg1 anbefalt å bytte språk fremfor å fortsette med samme språk på nivå 2.

Relativt mange elever bytter fra fransk eller spansk til tysk, eller begynner forfra med tysk: 22% av alle elever med tysk er registrerte på nivå I. Av de som har spansk som fremmedspråk, har 16% faget på nivå I (ned fra 18% i fjor) og av de som har fransk ligger tallet på 13% (ned fra 16% i fjor).

Figur 3. Fordelinga av fransk-, spansk- og tyskelevane på nivå I, nivå II og nivå I+II.

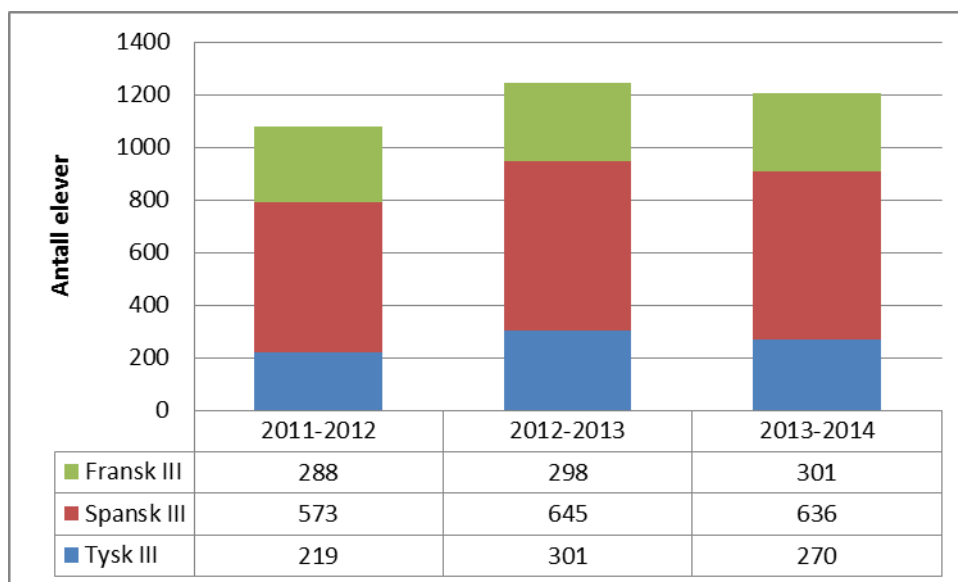
Elever som *ikke* har fremmedspråk på vitnemålet fra ungdomstrinnet, må ta fremmedspråk på nivå I+II over tre år. Også i denne kategorien er tysk relativt sett størst: 23% av elevene som har tysk er registrert på nivå I+II. Spansk ligger på 20% og fransk på 14%. Tallene for alle tre språk er kun marginelt forskjellige fra i fjor. (Forandringen er på under en prosent på hver av dem.)

Det totale antall elever som starter på fremmedspråk nivå I+II på Vg1 har økt over de siste årene. Dette til tross for at andelen elever som velger fremmedspråk på ungdomsskolen har økt i samme periode – selv etter innføringen av arbeidslivs-faget på ungdomstrinnet, som fungerer som et alternativ til fremmedspråk og faglig fordypning. Økningen i nivå I+II på videregående skole kan ses i sammenheng med den generelle økningen i antall søkere til studieforberedende utdanningsprogram. (Yrkesfaglig studieprogram har opplevd en nedgang i antall søkere)

Større skoler tilbyr vanligvis både fransk, spansk og tysk på nivå II, samtidig som de ofte bare har ett språk på nivå I. Et blikk på tallene tyder på at det gjerne er tysk som blir tilbudt til de elevene som bytter språk og til de elevene som skal ha faget over tre år, mens franskgruppa som regel består av elever som har hatt faget på ungdomstrinnet og som fortsetter på nivå II.

Fremmedspråk som programfag

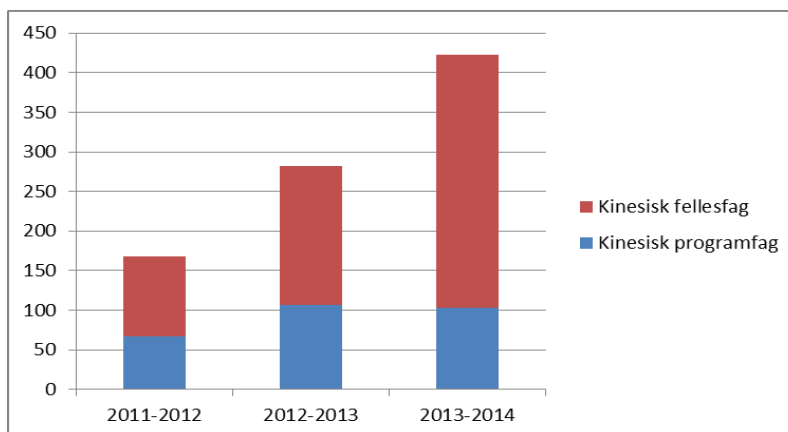
Cirka 2000 elever lærer fremmedspråk som programfag på nivå I, II eller III, enten samtidig som de lærer et annet språk som fellesfag, eller etterpå (i Vg3). Antallet elever som velger å fortsette med fransk, spansk eller tysk som programfag på nivå III på Vg3, altså etter at de har avsluttet fellesfaget, økte fra skoleåret 2011-2012 til skoleåret 2012-13. Tallet for nivå III har stabilisert seg på cirka 1200 i skoleåret 2013-2014, tilnærmet likt som i fjor. Det har vært en svak nedgang i tysk sitt tilfelle, mens fransk og spansk ligger på samme nivå som året før. Se figur 4. Det er påfallende at tallene for fransk nivå III og tysk nivå III er omtrent like, tatt i betraktning at det er mange flere elever som har tysk II enn fransk II.

Figur 4. Antallet elever som har fransk, spansk eller tysk på nivå III.

Andre fremmedspråk enn fransk, spansk og tysk

De klart største fremmedspråkfagene på landsbasis er «de store tre» – spansk, tysk og fransk. I neste rekke kommer italiensk, kinesisk og russisk. Hos disse er antall elever på landsbasis henholdsvis 539, 423 og 326 om man legger sammen fellesfag og programfag på alle nivåer. En påfallende utvikling er kinesiskfagets sterke vekst. Se figur 5. Oslo kommune tilbyr en rekke fremmedspråk utover de store tre hvor undervisningen ofte er lagt til ettermiddagen, slik at elever fra skoler i hele byen kan delta.

Figur 5. Antallet elever som har kinesisk som fellesfag eller programfag.

- **Italiensk**
Over 500 elever på om lag 15 skoler landet rundt har italiensk som fellesfag eller programfag, i hovedsak på nivå I, nivå II eller nivå I+II. Nivå III er nesten fraverande fordi det ikke finnes ungdomsskoler som gir opplæring i italiensk.
- **Kinesisk**
Antallet kinesiskelever fortsetter å øke merkbart fra år til år. I skoleåret 2012-2013 var det ca. 300 ungdommer på en rekke skoler rundt om i landet som fikk opplæring i mandarin. Dette tallet har i skoleåret 2013-2014 klatret til godt over 400. Disse er fordelt på 320 elever på fellesfag og 103 på programfag. Se figur 5. En liten gruppe elever i Trondheim har fellesfag kinesisk på nivå II etter å ha fullført kinesisk nivå I på ungdomsskolen.
- **Russisk**
Litt over 300 elever lærer språket til vårt store naboland i øst. Også her finner vi en liten gruppe elever som har faget på nivå II. Russisk blir undervist på skoler i Finnmark og Troms, men også i Oslo-området.
- **Japansk, koreansk og arabisk**
Totalt ca. 230 elever lærer et av de «fjerne» fremmedspråkene arabisk (64 elever, Oslo og Stavanger), japansk (142 elever, Bergen og Oslo) eller koreansk (24 elever, Oslo). Særlig japansk er et populært språk, sannsynligvis på grunn av den store interessen for japansk kultur blant mange unge. Fremmedspråksenteret forventer en videre økning i antallet elever som lærer japansk og arabisk, ettersom nye tilbud starter opp i henholdsvis Fredrikstad og Bergen fra skoleåret 2014-2015.
- **Finsk, samisk og teiknspråk**
Noen få skoler gir elevene sine mulighet til å lære et av de norske språkene finsk, (nord)samisk eller tegnspråk som fremmedspråk. Dette er som regel skoler som har mange samisk-, finsk- eller tegnspråklige elever. Det er ca. 150 elever med finsk (21 elever) eller nordsamisk (131) i Finnmark og Troms. I Bergen og Trondheim er det ca. 100 elever som har tegnspråk fellesfag eller programfag. Fremmedspråksenteret forventer en vekst i antall skoleelever som lærer tegnspråk som fremmedspråk i skoleåret 2014-2015, ettersom nye tilbud i dette språket startes opp i Oslo og Sandefjord.

Andre programfag innen språk

Programområdet for språk, samfunnsfag og økonomi omfatter en rekke andre språkfag som blir tilbudt på et avgrenset antall skoler: reiseliv og språk, kommunikasjon og kultur, samt antikkens språk og kultur. Nesten 1000 elever har reiseliv og språk, som er en svak nedgang fra i fjor. I år som i fjor er elevtallet for reiseliv og språk 1 om lag dobbelt så høyt som elevtallet i reiseliv og språk 2.

Kommunikasjon og kultur, som omfatter fagene kommunikasjon og kultur 1 og påbyggingsfagene kommunikasjon og kultur 2 eller 3, har i år som i fjor et sammenlagt elevtall på litt over 2000. Flertallet har førstnevnte fag.

Antikkens språk og kultur er et utsatt fag, som har opplevd nedgang over flere år. Under dette faget går både gresk, latin og antikkens kultur. I 2012-2013 tok ni elever gresk som programfag på nivå I, men i 2013-2014 tok ingen elever dette språket overhodet. Tallet for elever som tar latin som programfag på nivå I eller II har derimot gått opp i samme tidsrom, fra 76 til 90. Antikkens språk og kultur er stabilt, med 20 elever i 2012-2013 og 24 i 2013-2014.